

Σε ποιον ηγέτη έμοιαζε ο Ελευθέριος Βενιζέλος;

Του **ΤΑΚΗ Σ. ΠΑΠΑ***

Πριν από μερικούς μήνες, σε εκδήλωση του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων, παρακολούθησα την ομιλία γνωστού καθηγητή της Πολιτικής Επιστήμης με θέμα τον Ελευθέριο Βενιζέλο ως «τομή του ελληνικού πολιτικού συστήματος». Η ανάλυση περιστράφηκε στην ανάλυση του πολιτικού Βενιζέλου γύρω από δύο κύριους άξονες: αφενός μεν την έντονη και παρατεταμένη κρίση που προσήλθε της ανόδου του στην εξουσία και, αφετέρου, τη βαθιά διαιρετική κοινωνική τομή που δημιούργησαν δικές του πολιτικές επιλογές, ιδίως κατά τον λεγόμενο «εθνικό διακαύση» της δεκαετίας 1915-17. Μου δημιουργήθηκε το εξής ερώτημα: Δεδομένου ότι η μεταπολιτευτική πρωτοπορία του Κωνσταντίνου Καραμανλή συνδέεται άμεσα με την προηγούμενη κρίση της κυπριακής τραγωδίας και η άνοδος στην εξουσία του Ανδρέα Παπανδρέου συνδέεται αναμφισβήτητα με τη δημιουργία της διαιρετικής τομής ανάμεσα σε «προνομιούχους» και «μη προνομιούχους» Έλληνες, με ποιον από αυτούς τους δύο πολιτικούς ηγέτες έμοιαζε περισσότερο ο Βενιζέλος;

Χωρίς βέβαια να γνωρίζω τι θα απαντούσε ο ομιλητής, νομίζω ότι, στην αρχή της πολιτικής του καριέρας, ο Βενιζέλος έμοιαζε περισσότερο με τον μεταπολιτευτικό Καραμανλή ενώ, μετά το 1915, θυμίζει περισσότερο τον Παπανδρέου.

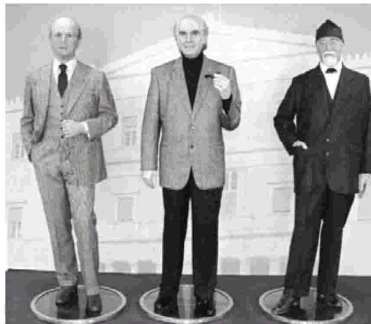
Τόσο ο Βενιζέλος όσο και ο Καραμανλής ανέλαβαν την εξουσία εν μέσω σοβαρών και επικίνδυνων κρίσεων για το έθνος και τη δημοκρατία, όπως ήσαν εκείνες που είχαν δημιουργήσει η ήττα του 1897 και ο Αττίλας. Και οι δύο ηγέτες, με παρόμοια αποφασιστικό τρόπο, κατήργησαν ξεπερασμένα θεσμικά πλαίσια («παλατιοκρατισμός», μοναρχία, κεντρικά κατοχυρωμένους αντικομμουνισμούς) και εισήγαγαν νέους τρόπους θεσμικής οργάνωσης της πολιτείας. Δικαίως, ως εκ τούτου, και οι δύο αυτοί ηγέτες θεωρήθηκαν σε κρίσιμες στιγμές «εθνικοί ηγέτες» και κέρδισαν εκλογές που λίγο διέφεραν από δημοψηφίσματα - ο

Καραμανλής τις εκλογές του 1974, ο δε Βενιζέλος τις εκλογές των ετών 1910, 1912 και, σχεδόν, του 1915, στις οποίες το Κόμμα Φιλελευθέρων διατήρησε στο ακέραιο τη δύναμή του στην Παλαιά Ελλάδα κερδίζοντας 128 από τις 184 έδρες.

Ο εθνικός διακαύση που προκάλεσε η σύγκρουση Βενιζέλου - Κωνσταντίνου χώρισε την Ελλάδα σε δύο αντίπαλους πολιτικούς κόσμους, καθέναν από τους οποίους αντιπροσωπεύουν από διαφορετικά μαρκάκια, τους βενιζελικούς και τους αντιβενιζελικούς. Αρκετές δεκαετίες αργότερα, ο Ανδρέας Παπανδρέου επίσης επρόκειτο να χωρίσει την ελληνική κοινωνία σε δύο αντίπαλα στρατόπεδα, τους «προνομιούχους» και τους «μη προνομιούχους», πράγμα που δημιούργησε τις συνθήκες πόλωσης που ακόμη παραμένουν ενεργές. Ως επακόλουθο των διαιρετικών τομών που οι ίδιοι δημιούργησαν, και παρά τις αναμφισβήτητες ηγετικές ικανότητες και των δύο, τόσο ο Βενιζέλος όσο και ο Παπανδρέου αποτέλεσαν ενδύο ζώσαν ελπίδα των δικών τους οπαδών και ανάθεμα για τους αντιπάλους τους.

Η συνολική αποτίμηση των τριών μεγάλων ηγετών του εικοστού αιώνα δεν έχει ακόμη επιχειρηθεί. Οι διαφορές είναι μεγάλες, αλλά εξίσου μεγάλες είναι και οι μεταξύ τους ομοιότητες. Ο Βενιζέλος ξεκίνησε το 1909 σαν εθνικός ηγέτης, αλλά κατέληξε σε ηγέτη μιας (της δικής του) παράταξης. Ο Καραμανλής ξεκίνησε το 1955 ως αρχηγός μιας παράταξης που δεν ήταν δική του αλλά, αφού πρώτα κατόρθωσε να τη μεταμορφώσει στη μεταπολίτευση, κατέληξε σε εθνικό ηγέτη. Ο Παπανδρέου, τέλος, ήταν και παρέμεινε ο ηγέτης του δικού του κόμματος - πράγμα που σε μεγάλο βαθμό εξηγεί και τις δυσκολίες αυτού του κόμματος να αποκτήσει οργανωτικά στοιχεία και θεολογική σαφήνεια μετά τον θάνατο του ιδρυτή του.

* Ο κ. Τάκης Σ. Παπάς είναι νομειογραφός. Από τις εκδ. Πατάκι κυκλοφορεί το βιβλίο του Το κομματικό κόμμα: ΠΑΣΟΚ, Παπανδρέου, εξουσία.

Με ποιον από τους δύο πολιτικούς ηγέτες, Κωνσταντίνο Καραμανλή και Ανδρέα Παπανδρέου έμοιαζε περισσότερο ο Βενιζέλος;